

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Идентификациона
налепница

ПАЖЉИВО НАЛЕПИТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

DRŽAVNA MATURA
šk. god. 2022./2023.

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

SRP.52.SR.R.K1.24

53712

Начин означавања одговора на листу за одговоре:

Начин исправљања грешака на листу за одговоре:

С *УК*

↑
Преписан тачан одговор

↑
Параф (скраћени потпис)

Начин исправљања грешака у испитној књижици:

(Матура) државна матура

УК

↑
Прецртан погрешан одговор у заградама

↑
Тачан одговор

↑
Параф (скраћени потпис)

ОПШТА УПУТСТВА

Пажљиво прочитајте сва упутства и следите их.

Не окрећите страницу и не решавајте задатке док то не одобри водитељ испитне просторије.

Налепите идентификационе налепнице на све испитне материјале које сте добили у сигурносној кеси.

Испит траје **90** минута.

Испред сваке групе задатака наведено је упутство за решавање. Пажљиво га прочитајте.

Пишите читко. Нечитки одговори ће се бодовати са нула (0) бодова.

На 2. страници ове испитне књижице приказан је начин означавања одговора и начини исправљања грешака. Приликом исправљања грешака потребно је ставити параф (искључиво скраћени потпис, а не пуно име и презиме).

Користите искључиво хемијску оловку која пише плавом или црном бојом.

Када решите задатке, проверите своје одговоре.

Желимо Вам много успеха!

Ова испитна књижица има 24 странице, од тога 1 празну.

I. Књижевност

Задаци уз полазни текст

Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан.

Тачне одговоре треба да означите знаком X на листу за одговоре.

Тачан одговор доноси један бод.

Задаци од 1. до 9. односе се на полазне текстове.

Енциклопедија мртвих

(одломак)

Мислим да из овога можете наслутити, бар приближно, количину информација коју уносе у „Енциклопедију мртвих” они који су узели на себе тежак и хвале достојан задатак да забележе – без сумње објективно и непристрасно – највише што се може забележити о онима који су завршили свој земаљски пут и упутили се ка вечном трајању. (Јер они верују у чудо библијског ускрснућа, и овом големом картотеком само припремају долазак тог часа. Тако ће сваки моћи да пронађе не само своје ближње него, у првом реду, своју сопствену заборављену прошлост. Овај ће регистар тада бити велика ризница сећања и јединствен доказ ускрснућа.) Очигледно, за њих нема разлике, када је у питању живот, између неког банијског трговца и његове жене, између сеоског попа (а то је био мој прадеда) и сеоског звонара, неког Ћука, чије је име такође записано у књизи о којој говорим. Једини услов – то сам одмах схватила, јер ми је изгледа та мисао дошла још пре него што сам и успела да је проверим – да би се ушло у „Енциклопедију мртвих” јесте да онај чије је име ту записано не буде заступљен ни у једној другој енциклопедији.

Данило Киш

1. Шта је по занимању био нараторкин прадеда?

- A. трговац
- B. свештеник
- C. сеоски звонар
- D. писац енциклопедије

(1 бод)

2. Шта значи да су у „Енциклопедији мртвих” забележени они који су „завршили свој земаљски пут”?

- A. Записани су подаци о људима који су умрли.
- B. Описани су животи хришћанских светаца у рају.
- C. Наведен је списак бесмртних фантастичних бића.
- D. Забележене су приче о духовима из народних предања.

(1 бод)

3. Која се од наведених тврдњи односи на „Енциклопедију мртвих”?

- A. Припрема читаоце за тренутак смрти.
- B. Њени писци су веровали у живот после смрти.
- C. Аутори натукница су субјективно описивали личности.
- D. У њој су забележени подаци о животу познатих личности.

(1 бод)

Претпразничко вече

(одломак)

Кандило и сад пред иконом тиња,
И сад је позно предбожићње доба;
Ал' глуха јама сад је моја соба,
А ја лист свео под бјелином иња.

Узалуд чекам... У нијемој сјени
Никога нема... Сам, ко камен, ћутим.
Само што орах грањем замрзнутим
У окна бије и јавља се мени...

Но док ми мутни боли срце косе,
К'о студен травку у врх крша гола, –
Из мојих књига, са прашљива стола,
Ја чујем шушањ к'о вилине косе.

Гле! Сад се редом расклапају саме
Све књиге старе, снови чежње дуге –
Мичу се, трепте једна покрај друге,
И њихов шумор к'о да пада на ме.

Сањам ли? Ил' би ово јава била?
Из растворених листова и страна
Прхнуше лаке тице, к'о са грана,
И по соби ми свуд развише крила.

Алекса Шантић

4. Зашто је лирски субјекат несрећан?

- A. јер је усамљен
- B. јер је напољу зима
- C. јер више није дете
- D. јер му је побегла птица

(1 бод)

5. Шта симболишу птице у песми?

- A. веру
- B. децу
- C. снове
- D. песме

(1 бод)

6. Која се стилска фигура јавља у другој строфи?

- A. анафора
- B. асонанца
- C. симплоха
- D. поређење

(1 бод)

Слова која најчешће пишемо (одломак)

На ово питање одговорио је још пре неких стотину година универзитетски професор, граматичар и преводилац Томо Маретић. Бројећи слова у једном делу Вука Стефановића Караџића, он је установио да се међу 10.000 избројаних слова највише пута појављују Е, А, И, О, што значи да су у нашем језику најчешћи управо ти самогласници. Маретић је чак израчунао и проценат за сваки од тих гласова, односно слова. Тако се, рецимо, на 100 слова Е јавља 10,99 пута, што значи да је фреквенција (честота) тога гласа у нашем језику 10,99%. Самогласник А јавља се тек нешто ређе (10,79%). Затим следе И (10,35%) и О (9,60%). Остали гласови, односно слова, знатно заостају иза ове групе. Први иза њих је сугласник Ј (5,03%), па С (4,64%), Н (4,57%), потом самогласник У (4,29%) итд.

Према овом рачунању, најређи су у нас гласови, односно слова, Џ и Ф (заступљени су у занемарљивом проценту, мањем од 0,01%). Ретки су такође (испод 1%) и гласови Ћ (0,91%), Љ (0,90%), Ж (0,64%), Њ (0,63%) и Ђ (0,31%).

Слово Х у овој занимљивој статистици није уопште забележено, јер Вук у своме језику до 1836. године није имао тога гласа, пошто се ослањао само на говор свога краја.

Ови подаци, наравно, тек приближно одређују колико се пута, тј. у коме се проценту, поједини гласови јављају у нашем језику. Маретић је бројао слова у Вуковом делу, које је писано ијекавским изговором, па његови проценти не одговарају стању у екавском, где је процентуални однос гласова нешто друкчији. (...)

Али једно је ипак сигурно: без обзира на то пишемо ли екавски или ијекавски, најчешће понављамо слова која означавају самогласнике Е, А, И, О. То је само по себи занимљиво. Али вреди истаћи и нешто много значајније. У нашем су језику, наиме, самогласници веома чести (по Маретићу 46,47%, а према овом другом рачунању 44,60%), много чешћи него, на пример, у немачком језику (38,36%), па и у чешком, пољском, руском, старом латинском, француском и многим другим језицима.

Милан Шипка: „Занимљива граматика”

7. Који је од наведених гласова по Маретићу најмање заступљен у српском језику?

- A. глас У
- B. глас Ћ
- C. глас Ђ
- D. глас Џ

(1 бод)

8. Која се од наведених тврдњи **не односи** на дело које је Маретић анализирао?

- A. Садржи слово Х.
- B. Написано је на ијекавици.
- C. Настало је пре 1836. године.
- D. Аутор дела је Вук Стефановић Караџић.

(1 бод)

9. Која се од наведених тврдњи односи на овај текст?

- A. Од самогласника у српском језику најмање је заступљен глас У.
- B. Маретићеви подаци односе се на екавски изговор српског језика.
- C. У српском језику самогласници су 10,10% чешћи него у немачком језику.
- D. Према Маретићу фреквентност самогласника у српском језику је 44,60%.

(1 бод)

Задаци без полазног текста

Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан. Тачне одговоре треба да означите знаком X на листу за одговоре. Тачан одговор доноси један бод.

10. Која се од наведених дефиниција односи на химну?

- A. песма у којој се описује лепота природе и живота
- B. песма која приказује сеоски живот и разговоре пастира
- C. песма у којој се изражавају бол и туга за нечим недостижним
- D. песма посвећена некоме ко је вредан највећег дивљења и поштовања

(1 бод)

11. Која стилска фигура настаје низањем речи без везника?

- A. литота
- B. алегорија
- C. инверзија
- D. асиндетон

(1 бод)

12. На шта се од наведеног односи следећа дефиниција?

Низ догађаја у роману или причи који су повезани узрочно-последичним везама и распоређени онако како би се могли догодити у стварности.

- A. на сиже
- B. на елипсу
- C. на фабулу
- D. на опкорачење

(1 бод)

13. Како се зове начин на који се различити елементи уметничког текста повезују у јединствену уметничку целину?

- A. експозиција
- B. дескрипција
- C. композиција
- D. карактеризација

(1 бод)

14. Шта је од наведеног обележје трагедије?

- A. јединство времена радње
- B. тематизовање свакодневног живота
- C. јунак говором и деловањем изазива подсмех
- D. ликови су пореклом из нижег социјалног стајежа

(1 бод)

15. Која се од наведених тврдњи односи на епску песму „Ропство Јанковић Стојана“?

- A. На развој радње утиче појава вила.
- B. Стојанова верна љуба умире од туге.
- C. У песми је опеван млетачко-турски рат.
- D. Песма је организована око одисејског мотива.

(1 бод)

16. На који се појам односи следећа дефиниција?

То је обележје усмене књижевности које се остварује понављањем изражајних и садржинских елемената.

- A. на предање
- B. на дигресију
- C. на мотивацију
- D. на формулативност

(1 бод)

17. Који је од наведених аутора стварао у средњем веку?

- A. Лаза Лазаревић
- B. Доситеј Обрадовић
- C. Захарија Орфелин
- D. Константин Филозоф

(1 бод)

18. Пажљиво прочитајте одломак из дела „Живот Стефана Лазаревића, деспота српског” Константина Филозофа:

„Догоди се и овај приказ: из градске велике цркве у ваздух подигле су се часне иконе, и, гле, као по чину који ће бити приликом другог доласка (страшног суда): Царица, дакле, и Владичица и Јован Претеча са обе стране лика Спаситеља; и иконе дванаест апостола – по шест како треба са сваке стране – што смо мислили да је у славу и заштите града.”

Коју одлику житија приказује наведени одломак?

- A. опис јунака
- B. историчност
- C. присуство чуда
- D. библијски цитат

(1 бод)

19. Које је од наведених дела написао Захарија Орфелин?

- A. „Тврдица”
- B. „Плач Србији”
- C. „Писмо Харалампију”
- D. „Живот и прикљученија”

(1 бод)

20. Која се од наведених тврдњи односи на Гаврила Стефановића Венцловића?

- A. Писао је беседе на народном језику.
- B. Најпознатији је по својим комедијама.
- C. Залагао се за писање на латинском језику.
- D. Аутор је манифеста барокне књижевности.

(1 бод)

21. Која је тема песме „Међу јавом и мед сном” Лазе Костића?

- A. породична срећа
- B. неузвраћена љубав
- C. слутња скоре смрти
- D. уметничко стваралаштво

(1 бод)

22. Која се од наведених тврдњи односи на дело „Горски вијенац” Петра Петровића Његоша?

- A. По врсти је роман.
- B. Посвећено је Вуку Караџићу.
- C. Главни јунак је Вук Мандушић.
- D. Написано је десетерачким стихом.

(1 бод)

23. Пажљиво прочитајте одломак из дела Вука Стефановића Караџића:

„У вријеме Ахила и Милоша Обилића он би заиста њи’ов друг био, а у његово вријеме Бог зна би ли се они могли с њим испоредити. Но, то његово превелико јунаштво Карађорђије и Младен ове пошљедње године нијесу употребили као што би ваљало.”

Како гласи наслов дела из којег је наведени одломак?

- A. „Српски ријечник”
- B. „Предговор лирским песмама”
- C. „Житије Ајдук Вељка Петровића”
- D. „Критика романа Љубомир у Јелисиуму”

(1 бод)

24. Који од наведених романа тематизује успон и пад једне српске грађанске породице у Угарској?

- A. „Вечити младожења” Јакова Игњатовића
- B. „Зона Замфирова” Стевана Сремца
- C. „Нечиста крв” Борисава Станковића
- D. „Корени” Добрице Ћосића

(1 бод)

25. Шта је тема приповетке „Поварета” Симе Матавуља?

- A. Психичко стање младића након губитка вољене девојке.
- B. Љубав двоје младих који припадају различитим сталежима.
- C. Страдање човека који се не одриче вере ни у време највеће глади.
- D. Модерни интелектуалац који не успева да се одупре посесивној мајци.

(1 бод)

26. На којег се писца односи следећи цитат?

„Предмет његове ироније и карикирања је примитивна власт, оличена у кметовима и пандурима, у њиховој самовољи и бирократској ароганцији и настојањима да свакога контролише и натера на слепу покорност.”

- A. на Радоја Домановића
- B. на Јакова Игњатовића
- C. на Лазу Лазаревића
- D. на Стевана Сремца

(1 бод)

27. Пажљиво прочитајте стихове песме „У позну јесен” Војислава Илића:

„Чуј, како јауче ветар кроз пусте пољане наше,
И густе слојеве магле у влажни ваља до...”

Која је од наведених песничких слика аудитивна?

- A. влажни до
- B. јауче ветар
- C. пусте пољане
- D. слојеви магле

(1 бод)

28. Који је од наведених писаца представник српске модерне?

- A. Оскар Давичо
- B. Војислав Илић
- C. Лаза Костић
- D. Алекса Шантић

(1 бод)

29. Која се од наведених тврдњи односи на прозу Борисава Станковића?

- A. Настаје у другој половини 18. века.
- B. Пример је српске сатиричне традиције.
- C. Преноси снажну моралну и васпитну поуку.
- D. Усмерена је на осећања и психологију лика.

(1 бод)

30. Која се од наведених тврдњи односи на лик Давида Штрпца у делу „Јазавац пред судом”?

- A. Извргава власт порузи.
- B. Он је угледни чорбација.
- C. Води миран и складан живот.
- D. Жали за авантурама и младошћу.

(1 бод)

31. Пажљиво прочитајте стихове из песме „Долап” Милана Ракића:

„Подне. Ти си гладан. Ти би траве хтео;
Свуда око тебе буја трава густа,
И мирисе њене ћув доноси врео.
Али бич фијукне. Збогом, надо пуста!”

С којим се митским јунаком упоређује вранац у наведеним стиховима?

- A. с Едипом
- B. с Одисејем
- C. с Танталом
- D. с Прометејем

(1 бод)

32. Ко је од наведених аутора надреалиста?

- A. Милутин Бојић
- B. Душан Васиљев
- C. Оскар Давичо
- D. Исидора Секулић

(1 бод)

33. Која се од наведених тврдњи **не односи** на авангарду у српској књижевности?

- A. Јавља се између два светска рата.
- B. Поезија се одликује везаним стихом.
- C. Обухвата више школа, покрета и праваца.
- D. Поиграва се језиком и граматичким нормама.

(1 бод)

34. Пажљиво прочитајте стихове из песме „Плава гробница” Милутина Бојића:

„Ту на дну, где шкољке сан уморан хвата
И на мртве алге тресетница пада,
Лежи гробље храбрих, лежи брат до брата,
Прометеји наде, апостоли јада.”

На кога се односи метафора „апостоли јада”?

- A. на морнаре
- B. на породицу
- C. на мртве хероје
- D. на митолошке ликове

(1 бод)

35. Каква је госпа Нола из истоименог дела Исидоре Секулић?

- A. снажна и вредна
- B. нежна и начитана
- C. дрска и арогантна
- D. лења и растрошна

(1 бод)

36. Ко је рушио мост у роману „На Дрини ћуприја” Иве Андрића?

- A. Црни Арапин
- B. Раде Неимар
- C. Муса Кесеџија
- D. Радисав са Уништа

(1 бод)

37. Пажљиво прочитајте стихове песме „Пробудим се” Миодрага Павловића:

„Пробудим се
над креветом олуја

Падају зреле вишње
у блато”

Која се тврдња односи на наведене стихове?

- A. Стих је везан римом.
- B. Песничке слике су олфакторне.
- C. Лирски субјекат се идентификује с вишњама.
- D. Стихови се одликују одсуством интерпункције.

(1 бод)

38. Како се зове хазарска принцеза из романа „Хазарски речник” Милорада Павића?

- A. Ева
- B. Атех
- C. Лилит
- D. Ефросинија

(1 бод)

39. На шта се односе наведени стихови Васка Попе?

„Обично
Осам ногу има
Између вилица
Човек му се настанио”

- A. на коња
- B. на патку
- C. на кактус
- D. на столицу

(1 бод)

40. Који је филмски план примењен у сцени приказаној на фотографији?

- A. тотал
- B. панорама
- C. блиски план
- D. крупни план

(1 бод)

II. Језик

Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан.
Тачне одговоре треба да означите знаком X на листу за одговоре.
Тачан одговор доноси један бод.

41. Који назив **није** написан у складу с правописном нормом?

- A. Црна Гора
- B. Европска Унија
- C. Јужноафричка Република
- D. Сједињене Америчке Државе

(1 бод)

42. У којој се од наведених речи јавља назални глас?

- A. тата
- B. баба
- C. деда
- D. мама

(1 бод)

43. Како гласи глаголски придев радни глагола **сањати**?

- A. сањао
- B. сањан
- C. сањајући
- D. сањавши

(1 бод)

44. Која је од наведених сложеница изграђена од прилога и придева?

- A. троугао
- B. висibaба
- C. вуцибатина
- D. нискокалоричан

(1 бод)

45. Које је врсте зависносложена реченица **Назвао ју је да би јој честитао рођендан?**

- A. узрочна
- B. односна
- C. намерна
- D. последична

(1 бод)

46. Која је од наведених речи германизам?

- A. кувар
- B. пекар
- C. келнер
- D. посластичар

(1 бод)

47. Која се од наведених тврдњи односи на источнохерцеговачки дијалекат?

- A. Ијекавски је.
- B. Староштокавски је.
- C. Има троакценатски систем.
- D. Говори се на подручју Шумадије и Војводине.

(1 бод)

48. Пажљиво прочитајте наведени текст:

Поштовани, Ваше дуговање на дан 1. фебруара 2022. износи 1000,00 динара. Да бисте избегли обуставу телекомуникационих услуга, молимо Вас да измирите своје дуговање.

На којем је функционалном стилу написан наведени текст?

- A. разговорном
- B. публицистичком
- C. административном
- D. књижевноуметничком

(1 бод)

49. У којем веку настаје славеносрпски језик?

- A.** у 12. веку
- B.** у 14. веку
- C.** у 18. веку
- D.** у 19. веку

(1 бод)

50. Ко у српску азбуку уводи латиничко слово **J**?

- A.** Ђура Даничић
- B.** Захарије Орфелин
- C.** Доситеј Обрадовић
- D.** Вук Стефановић Караџић

(1 бод)

III. Књижевност и језик

Задаци кратког одговора

На следеће задатке одговорите кратким одговором (с једном речи, с неколико речи или једноставном реченицом).

Одговоре упишите **само** на предвиђено место у испитној књижици.

Тачан одговор доноси један бод.

51. Од које је две врсте строфа састављен сонет?

_____ (1 бод)

52. Како се зове стих организован у десет слогова?

_____ (1 бод)

53. Којем књижевном роду припадају роман и приповетка?

_____ (1 бод)

54. Како се зове књижевна врста у којој су путовање и опис предела и земаља повод за уметничко стварање?

_____ (1 бод)

55. Како гласи наслов народне приче у којој се просци утркују с девојком до златне јабуке?

_____ (1 бод)

56. Пажљиво прочитајте наведену реченицу и одговорите на следећих пет питања.

Када је отворио очи, видео је како његов отац, онако висок, са штапом у руци, са својим тврдим црним шеширом, заостаје за колима и како се оцртава на пурпурном хоризонту.

56.1. Која се гласовна промена јавља у множинској форми именице **око** (→ очи)?

(1 бод)

56.2. Које је врсте заменица **његов**?

(1 бод)

56.3. Како гласи именица из реченице која има само множински облик (pluralia tantum)?

(1 бод)

56.4. Како гласи реч која је у наведеној реченици у служби директног објекта?

(1 бод)

56.5. Како гласи антоним речи **тврд**?

(1 бод)

Празна страница